

Procedura „Niebieskie Karty” - praktyczny niezbędnik i poradnik prawny

Dr n. praw. Krzysztof Gieburowski
Radca prawny

Podstawowe pojęcia

- ▶ **Procedura „Niebieskie Karty”** - ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.
Obowiązuje w niej podejście interdyscyplinarne, co ma na celu zintensyfikowanie działań wszystkich rzeczonych służb na rzecz poprawy sytuacji osoby dotkniętej przemocą w rodzinie.
- ▶ **Przemoc w rodzinie** - jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.
- ▶ **Członkowie rodziny** - osoby najbliższe, o których mowa w art. 115 § 11 k.k. (małżonkowie, wstępni, zstępni, rodzeństwo, powinowaci w tej samej linii lub stopniu, osoby pozostające w stosunku przysposobienia oraz ich małżonkowie oraz osoby pozostające we wspólnym pożyciu), a także inne osoby wspólnie zamieszkujące lub gospodarujące.
- ▶ **Zespół Interdyscyplinarny** - przedstawiciele jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kuratorzy sądowi, ewentualnie - prokuratorzy oraz przedstawiciele innych podmiotów, działających na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Przepisy, z którymi trzeba się zapoznać chociażby na poziomie ogólnym

- ▶ Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jedn. Dz. U. z 2015r. Poz. 1390);
- ▶ Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2018r. Poz. 1508 ze zm.)
- ▶ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn. Dz. U. z 2018r., poz. 998 ze zm.)
- ▶ Ustawa z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (tekst jedn. Dz. U. 2018r. Poz. 554 ze zm.)
- ▶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks karny (tekst jedn. Dz. U. z 2018r. poz. 1600 ze zm.), co najmniej: art. 9 § 1, art. 10, art. 25 - 31, art. 39 pkt 2b i 2e, art. 41a, art. 93f, art. 189, art. 190, art. 190a, art. 193, art. 191, przepisy rozdziałów XXV i XXVI i art. 240.
- ▶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997r. Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz. U. z 2018r. poz. 1987), co najmniej: art. 304 § 2, art. 306, art. 315 § 1, art. 317 § 1, art. 321 § 5, art. 323 § 2 i art. 335.
- ▶ Ustawa z dnia 17 listopada 1964r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2018r. poz. 1360 ze zm.), co najmniej art. 506 - 508, art. 510 - 518, art. 519 - 525, art. 544 - 560(1), art. 565 - 569, art. 570 - 572, art. 577 - 578(1), art. 579 - 579(1), art. 582 - 583, art. 598(1) - 598(22).
- ▶ Ustawa z dnia 25 lutego 1964r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz. U. 2017r. poz. 682 ze zm.), co najmniej: przepisy tytułu I: działu II, rozdziału I i III działu III i działu V.

Obowiązek zawiadomienia o

- ▶ Art. 240 § 1 KK: „Kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. (...), art. 148 (zabójstwa), art. 156 (ciężkiego uszczerbku na zdrowiu), (...), art. 189 (bezprawnego pozbawienia wolności), art. 197 § 3 (zgwałcenia małoletniego poniżej lat 15, wspólnie z inną osobą czy wobec wstępnego, zstępnego, przysposobionego, brata lub siostry), art. 197 § 4 (zgwałcenia ze szczególnym okrucieństwem), art. 198 (seksualnego wykorzystania niepoczytalności lub bezradności), art. 200 (seksualnego wykorzystania małoletniego), (...), podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”.
- ▶ Art. 304 § 2 KPK: „Instytucje państwowe i samorządowe, które w związku ze swoją działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym prokuratora lub Policję oraz przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa”. Ewentualną odpowiedzialność karną za niezawiadomienie rozstrzyga się z punktu widzenia art. 231 KK.
- ▶ Art. 12 ust. 1 u.p.r.: „Osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu ściganego z urzędu przestępstwa z użyciem przemocy w rodzinie, niezwłocznie zawiadamiają o tym Policję lub prokuratora”

Obowiązek zawiadomienia o ..., c.d.

- ▶ Art. 572 k.r.o.: „Każdy, komu znane jest zdarzenie uzasadniające wszczęcie postępowania z urzędu, obowiązany jest zawiadomić o nim sąd opiekuńczy” (§1). Obowiązek ten „ciąży przede wszystkim na (...) organach samorządu i administracji rządowej, organach Policji, placówkach oświatowych, opiekunkach społecznych oraz organizacjach i zakładach zajmujących się opieką nad dziećmi lub osobami psychicznie chorymi” (§ 2).
- ▶ Art. 4 § 3 u.p.n.: „Instytucje państwowe i organizacje społeczne, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przez nieletniego czynu karalnego ściganego z urzędu, są obowiązane niezwłocznie zawiadomić o tym sąd rodzinny lub Policję oraz przedsięwziąć czynności niecierpiące zwłoki, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu”.
- ▶ Art. 4 § 1 u.p.n.” „Każdy, kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności (...), ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, Policji lub innego właściwego organu”

Konsekwencje karne braku denuncjacji

- ▶ Art. 231 KK: „Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego” (§ 1).
- ▶ Art. 115 § 13 KK: „Funkcjonariuszem publicznym jest: (...), 3) (...) kurator sądowy, 4) osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe (...), (...), 7) funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego (...), (...).

Uwaga!

Funkcjonariuszem publicznym nie jest osoba, której ustawa przyznała ochronę przewidzianą dla funkcjonariuszy publicznych.

- ▶ Art. 121 ust. 1 u.p.s.: „Pracownikowi socjalnemu przysługuje ochrona prawna przewidziana dla funkcjonariuszy publicznych”
- ▶ Art. 63 ust. 1 KN: „nauczyciel podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, korzysta z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 czerwca 1997r. - Kodeks karny (...)”.

Wnioski

- ▶ Zawiadamiany organy ścigania, gdy dysponujemy odpowiednią wiedzą o zdarzeniu które kwalifikujemy jako przestępstwo. Czynimy to zaś po analizie pozyskanej informacji z uwzględnieniem ustawowych znamion określonego typu przestępstwa np. przestępstwa znęcania się psychicznego nad członkiem rodziny (art. 207 KK). W zawiadomieniu podajemy nie tylko treść informacji, ale i źródło z jakiego ona pochodzi, ewentualnie - własne dane. Z treści zawiadomienia musi wynikać, że chodzi nam o przestępstwo ścigane z urzędu. Zawiadomienie składa kierownik jednostki organizacyjnej np. Dyrektor OPS, gdy podstawą jego złożenia jest art. 304 KPK.
- ▶ Przed złożeniem zawiadomienia w trybie art. 572 k.r.o. należy ustalić, czy ustalony stan faktyczny uzasadnia wszczęcie przez sąd opiekuńczy postępowania z urzędu w tej sprawie. Proponuję, by stosować do takiego przypadku ponadto przepisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pracy zastępczej.
- ▶ Nie można właściwie realizować obowiązku denuncjacji bez znajomości chociażby podstawowych przepisów statuujących ustawowe typy przestępstw. Czym innym jest nasza ocena moralna, a czym innym ocena prawna konkretnego zdarzenia. Zawiadamiając musimy zatem wiedzieć, o czym mówimy.

RODO a procedura „Niebieskie Karty”

- ▶ W obszarze naszego zainteresowania pozostają przede wszystkim przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchwalenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) z dnia 27 kwietnia 2016r. (Dz. Urz. UE.L Nr 119, s. 1) oraz ustawa z dnia 10 maja 2018r. O ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2018r., poz. 1000).
- ▶ Nadal nie został zakończony proces legislacyjny dostosowania prawa krajowego do RODO. Trwają w tej kwestii prace.
- ▶ Szczególnie istotne wydają się być art. 9, art. 13, art. 14 ust. 5, art. 15 RODO oraz art. 3 i 5 ustawy o ochronie danych osobowych.
- ▶ Z tej perspektywy przyjmując należy, że

Wnioski

- ▶ przeciwdziałanie przemocy w rodzinie jest jednym z wielu zadań zabezpieczenia społecznego, a zatem mają w procedurze „Niebieskie Karty” zastosowanie wyjątki od zakazu wskazanego w art. 9 RODO, gdzie czytamy, że zabrania się przetwarzania danych osobowych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych itd.
- ▶ W ramach procedury „Niebieskie Karty” nieinformowanie o pozyskaniu danych osobowych osoby, której dane dotyczą, gdy nie ona je przekazała, jest możliwe. Dotyczy to także informowania o zmianie celu ich przetwarzania.
- ▶ Przywołane przepisy pozwalają również odmówić udzielenia dostępu wnioskodawcy do danych gromadzonych i przetwarzanych przez zespoły interdyscyplinarne.

Dziękuję za uwagę.